

Date: 23rd October-2024

CHET TILINI O'RGANISHDA LUG'ATLARNING AHAMIYATI.

Samadova Farangiz Jalol qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola ingliz tilini o'qitishda va o'rganishda muhim omil bo'lgan yangi so'zlar yani lug'at o'rganish haqida bo'lib bunga qo'shimcha tarzda sinonimlar, omonimlar va antonimlarni chet tilini o'rganishdagi ahamiyati haqida ma'lumot beriladi. Chet til sifatida ingliz tilida o'qitishda ularni qabul qilishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni aniqlash uchun birinchi navbatda til o'rganishning umumiy qoidasi haqida qizqacha ma'lumot berib o'tiladi.

Kalit so'zlar: omonim, sinonim, antonim, lug'at, chet tili, ilmiy, tasavvur, hayol.

Hech birimizga sir emaski, har qanday tilni o'rganishda ham uning so'zlarini bilish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, boshqa tilni o'rganayotgan odam uning so'zlarini o'rganmasdan hech narsaga erisholmaydi. Lug'at chet tilini o'qitish va o'rganish uchun zarur bo'lgan eng muhim ko'nikmalardan birini ifodalaydi. Bu o'qishni tushunish, tinglash orqali anglash, gapirish, yozish, imlo va talaffuz kabi boshqa barcha qobiliyatlarni rivojlantirish uchun asosdir. Lug'at o'quvchilar uchun istalgan chet tilidan samarali foydalanishning asosiy vositasidir. U bizga har qanday holatda va har qanday vaziyatda eng zarur manba hisoblanadi. Shu qatorda, chet til sifatida yangi til o'rganar ekanmiz, unda albatta sinonimlar, omonimlar va antonimlarni bilish ham eng dolzarb masaladir. Ushbu turdagi so'zlarni o'rganish, o'zlashtirish va mashq qilish va ular o'rtasida yuzaga keladigan o'zaro munosabatlarning mohiyati har qanday mavjud chet tilida so'zlashuvchi uchun muhim ahamiyatga ega. Morfologik mahsuldorlikni, shuningdek har qanday tilga xos xususiyat sifatida o'zgaruvchan tabiatni hisobga olgan holda, ularning referensial va she'riy funksiyasi ham rivojlanadi. Lug'atni o'rganish har qanday tilni o'rganishning asosiy elementi bo'lib, uning boyligi aynan unda ifodalangan sinonimlar, omonimlar va antonimlar sonidan ko'rinadi. Boshqa tomondan, ushbu turdagi so'zlarni tanib olish va ulardan to'g'ri foydalanish va ularni amalda qo'llash chet tilida so'zlashish ko'nikmalarini bilish darajasining eng mohir xususiyatlaridan biri sifatida qaraladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu turdagi so'zlarni qabul qilishda muayyan muammolar nafaqat chet tilini ona tili va ingliz tili sifatida chet tili o'rtasidagi farqlarni, balki ularni qabul qilish uslubini ham keltirib chiqarishi mumkin. Lug'atni o'rganish muhimdir, chunki so'zsiz hech narsa yetkazib bo'lmaydi. Odamlar o'zlarini ingliz tilida ifoda etish uchun so'zlardan foydalanishlari kerak, aksariyat o'quvchilar so'z boyligini bilish nechog'lik muhim ekanini anglab yetishadi. Shuning uchun so'zlarning aksariyatini o'rganish kerak, shunda so'z boyligi yetishmasligi sababli aloqada bo'lgani kabi ko'plab muammolar bo'lmaydi. Ba'zi boshqa talabalar o'qituvchi so'zlarning ma'nosini aniqlagandan so'ng yoki ularni lug'atda ko'rib chiqqandan so'ng darhol so'zlarni unutish muammosiga duch kelishlari mumkin va bunga so'z boyligi ham sabab bo'ladi. Talabalar qancha ko'p so'zlarni o'rgansalar, ularni yodlashlari shunchalik osonlashadi. O'qituvchi o'quvchilarga so'z boyligini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Afsuski, lug'atni o'qitish bunday muammolarga yetarlicha javob

Date: 23rd October-2024

bermadi. Biz chet tili sifatida ingliz tilini o'rganar ekanmiz, uning so'z boyligi haqida gapirsak. Bugungi kunda ingliz tili darslarida qo'llaniladigan usullarni tanlashda juda ko'p erkinlik mavjud. Ingliz tili o'quv dasturi ham so'z boyligi, ham grammatik tuzilmalar atrofida tashkil etilgan. Shuning uchun o'qituvchilar odatda so'z boyligini o'rgatish va mashq qilishni talab qilish uchun zarur vaqtga ega. Lug'at endi qo'shimcha sifatida ko'rib chiqilmaydi va demak, o'qituvchilar so'z boyligining ahamiyatini chuqurroq anglaydilar va ayniqsa so'zlarning grammatik tahlilini o'rgatish bilan shug'ullanishadi. Shunga qaramay, hamma talabalar ham bir xil tezlikda harakat qilmaydilar va o'zlarini ravon ifoda etishda ba'zi bir qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin, shuning uchun ingliz tilida gapirish qiyin deb hisoblashlari mumkin. Lug'atni qiyinlashtiradigan yana bir jihat - bu ba'zi so'zlarning talaffuzidir. Ma'lum bo'lishicha, ba'zi talabalar ba'zi so'zlarni talaffuz qilish kabi so'z boyligi bilan bog'liq muammolarga duch kelishlari mumkin, quyidagi usullar o'qituvchiga o'quvchilarga yordam berishda yordam berishi mumkin. Ko'p so'z boyligiga ega bo'lish uchun talabalar nafaqat iloji boricha ko'proq so'zlarni o'rganishlari kerak, balki ularni eslab qolishlari kerak, chunki o'rganish eslashdir. Ushbu bir nechta metodlar o'quvchilarga so'zlarni samarali yodlashlariga yordam berish uchun ishlab chiqilgan va o'qituvchilar o'z o'quvchilariga o'rganish jarayonini osonlashtirmoqdalar, o'qituvchi so'z birikmalarini o'qitishda foydalanishi mumkin bo'lgan usullardan biri bu takrorlashdir. Bu so'z boyligini o'rganish va o'qitishda muhim texnikadir. So'zlarni xotirada iloji boricha uzoqroq saqlash uchun takrorlashning o'zi samarasiz bo'ladi, shuning uchun unga ushbu so'zlarning ma'nosini anglash va shu kabi o'rganilgan boshqa so'zlar bilan o'zaro bog'liqlik zarur. Yana bir muhim usul - bu yangi o'rganilgan so'zlardan foydalanish. Bu holatda o'qituvchilarning o'rnini ham qimmatlidir. Sinf xonasida o'qituvchilar talabalarni iloji boricha ko'proq gapirishga undash va so'z birikmalariga asoslangan mashg'ulotlar va o'yinlarni loyihalashtirish orqali so'z boyligini mashq qilishni talab qilishlari kerak. Lug'at bilan shug'ullanish, o'quvchilarning hayotdagi voqealariga so'z birikmasini qo'llash bilan chambarchas bog'liqdir. Agar talabalar so'zlarni o'zlarining kundalik hayotidagi voqealar bilan bog'lab, so'ngra barcha so'zlarni kiritish mumkin bo'lgan vaziyatni bajarishga ijozat berib, so'z boyliklarini osonlikcha egallashlari mumkin. Bu sinfda ham, uyda ham bo'lishi mumkin va albatta o'quvchilarning ko'nglini ochadi va ijobiy natijalarga erishadi. Lug'atni o'rganishda ham, o'qitishda ham e'tiborga olinadigan yana bir usul - bu xayol. Talabalar yangi so'zlarni ularni rasmlari bilan bog'lashga o'rgatsalar, bemalol o'rganishadi. Masalan, agar mavzu sayyohlik agentligi haqida bo'lsa va talabalar xayol qilishni o'rgangan bo'lsalar va binoning rasmini biz qaerga borishni istasak, sayohat haqida ma'lumot olish uchun, ular bu so'zni uzoq vaqt eslarida saqlashlari mumkin. Shunday qilib, talabalar o'rganishlari kerak bo'lgan so'zlarni tasavvur qilishlari bilan ham eslab qololadilar. Bu o'quv jarayoniga yordam beradi va so'zni uzoq muddatli xotirada saqlaydi. Hech qachon unutmaslik kerakki, lug'at - bu chet tilini o'rganish o'qitishda eng muhim omildir. O'qish, yozish, gapirish va tinglash kabi barcha boshqa ko'nikmalar so'z birikmalariga asoslangan va rivojlangan. Bu yangi so'zlarni o'rganish muhimligini ko'rsatdi. Lug'at o'quvchilarga o'z fikrlarini yanada aniqroq ifoda etishga yordam beradi va muloqot qobiliyatlarini keskinlashtiradi, shuningdek, talabalardan akademik tilni bilishni talab qiladi. O'quvchilar

Date: 23rd October-2024

so'z birikmalarining 90-95 foizidan ko'proq narsani o'rganganlarida, o'quvchilar boshqalarning gaplarini va u nima o'qiyotganini tushunishga yordam beradi. So'zlarni yetarli darajada tushunmasdan, talabalar boshqalarni tushunish yoki o'z fikrlarini ifoda etishlari qiyin. Lug'atni o'rgatish o'quv dasturlari bo'yicha til san'ati va ijtimoiy fanlardan matematika va tabiatshunoslikka qadar muhimdir. Voqealar yoki his-tuyg'ularni tasvirlashda o'quvchilar ixtiyorida bir nechta so'zlarni o'rganib, ular o'zlarining g'oyalari va fikrlari bilan fikr almashishda aniq bo'lishi mumkin. Tushunish o'qishning yakuniy maqsadi bo'lganligi sababli, so'z boyligini rivojlantirishning ahamiyatini baholab bo'lmaydi. Mustahkam lug'at muloqotning barcha sohalarini yaxshilaydi - tinglash, gapirish, o'qish va yozish bundan mustasno emas.

Xulosa qilib aytganda, chet tilini o'rganishda lug'at va ularni o'rganish biz uchun judayam muhim masaladir. Chunki, istalgan tilda bir so'z boshqacha aytiladi va bizning ona tilimizdan o'zining talaffuzi, yozilishi kabilar bilan farqlanadi. Shunday ekan, yangi so'zlarsiz yangi bir tilni o'rganish mumkin emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Lenkeit, RobertaEdwards (2007) *Introducingculturalanthropology* Boston: McGraw-Hill (3rd. ed.) [OCLC 64230435](#)
- 2.Liu, Na; Nation, I. S. P. (1985). ["Factorsaffectingguessingvocabulary in context" \(PDF\)](#). *RELC Journal*. **16**: 33–42. [doi:10.1177/003368828501600103](#).
- 3.Miller, Barbara D. (1999). *CulturalAnthropology*(4th ed.) Boston: AllynandBacon, p. 315 [OCLC 39101950](#)
- 4.Barnhart, ClarenceLewis (ed.) (1968). *TheWorldBookDictionary*. Chicago: Thorndike-Barnhart, [OCLC 437494](#)